

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 12 415 60 11 Internet: <http://krakow.stat.gov.pl>

Opracowanie sygnałne – Nr 7

Data opracowania - czerwiec 2016 r.

PIECZA ZASTĘPCZA, PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO ORAZ ZAKŁADY STACJONARNE POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2015 R.

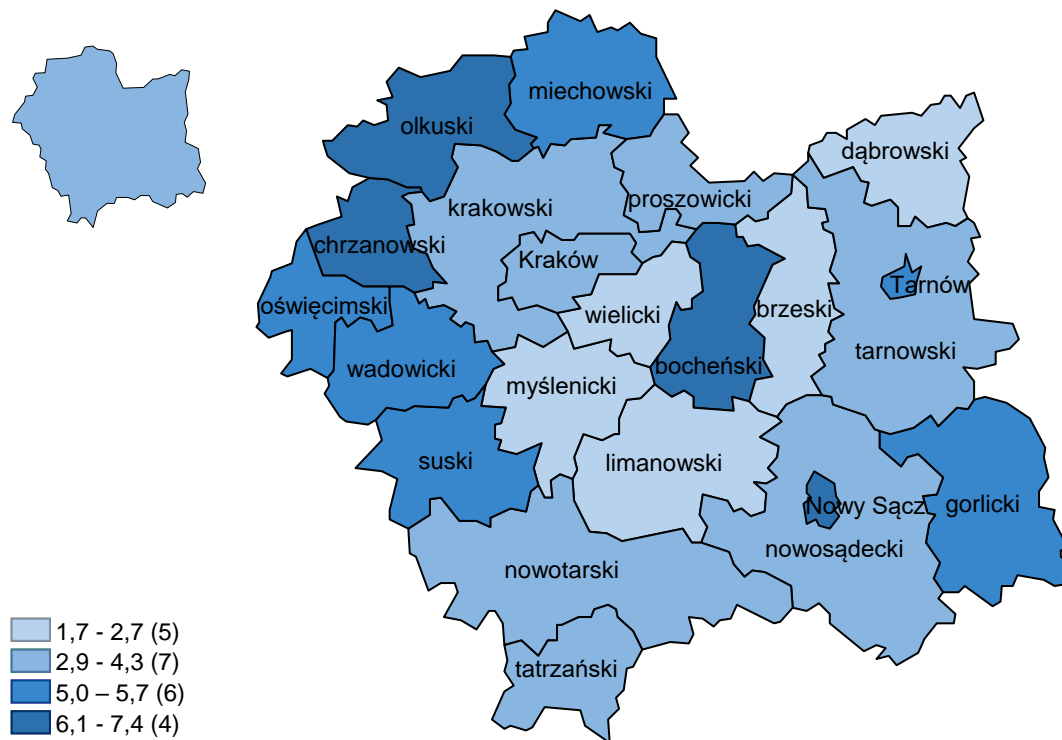
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

Pieczka zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Może być sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są *rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa oraz zawodowa) i rodzinny dom dziecka*.

W dniu 31 grudnia 2015 r. na terenie województwa małopolskiego funkcjonowały 2122 rodziny zastępcze oraz 28 rodzinnych domów dziecka (w Polsce odpowiednio 38203 rodziny zastępcze oraz 484 rodzinne domy dziecka), w których łącznie przebywało 3145 dzieci (w Polsce 56766). Tylko 171 dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej to sieroty, pozostałe dzieci posiadały przynajmniej jednego rodzica. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba rodzin zastępczych zmniejszyła się o 0,8%, a liczba dzieci w rodzinach o 0,2%. Liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się o 7,7%, a liczba dzieci w nich przebywających wzrosła o 8,7%. Spadek dotyczył tylko rodzin zastępczych niezawodowych oraz spokrewnionych (odpowiednio o: 23 oraz 3 rodziny). Liczba rodzin zawodowych oraz rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego zwiększyła się odpowiednio o: 12 i 3 rodziny. Wraz ze spadkiem liczby rodzin zmniejszyła się liczba dzieci w rodzinach niezawodowych (o 28 dzieci). W pozostałych typach rodzin liczba dzieci, w porównaniu z rokiem 2014, zwiększyła się (o 22 dzieci w rodzinach zawodowych, 11 pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, 6 spokrewnionych oraz 3 w rodzinach zawodowych specjalistycznych).

Najwięcej dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej mieszkało w mieście Krakowie, powiecie krakowskim, nowotarskim, wadowickim oraz oświęcimskim, a najmniej w powiecie dąbrowskim i proszowickim. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na 1 tys. ludności do 18 roku życia, to wskaźnik ten dla Polski wyniósł 6,9, dla województwa małopolskiego 4,1 i był najwyższy w powiecie olkuskim (7,4) i chrzanowskim (7,1), a najniższy w powiecie myślenickim (1,7), wielickim (2,3) i brzeskim (2,4).

Mapa 1. Dzieci do 18 roku życia przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej na 1 tys. dzieci w tym samym wieku w 2015 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.

W dniu 31 grudnia 2015 r. rodzinną pieczę zastępczą tworzyło 1280 małżeństw oraz 870 osób samotnych. W większości (61,9%) – były to osoby spokrewnione z dzieckiem. Rodziny niezawodowe stanowiły 29,4% wszystkich rodzin, zawodowe oraz o charakterze pogotowia rodzinnego odpowiednio: 3,3%; 2,9%, specjalistyczne oraz rodzinne domy dziecka po 1,3%.

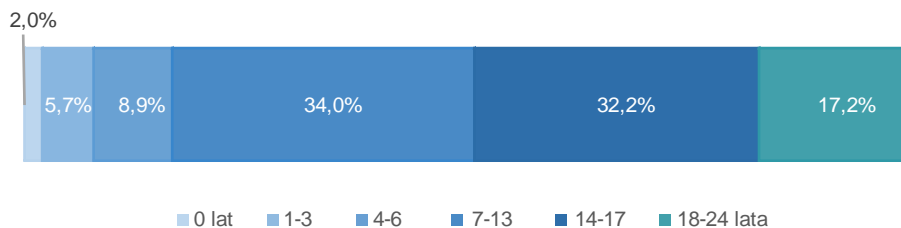
TABL. 1 RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym na wsi	Dzieci w rodzinach			
			ogółem	w tym		
				dziewczęta	niepełnosprawne	
Rodzinna piecza zastępcza						
2014	2165	966	3137	1528	308	
2015	2150	957	3145	1511	297	
Rodziny zastępcze	2122	940	2957	1418	273	
spokrewnione z dzieckiem	1330	538	1730	813	124	
niezawodowe	632	317	849	435	83	
zawodowe	71	49	200	94	21	
zawodowe specjalistyczne	27	11	49	17	41	
zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	62	25	129	59	4	
Rodzinne domy dziecka	28	17	188	93	24	

Najczęściej pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej podejmowały się osoby w wieku 51-60 lat – 28,7% oraz 61-70 lat – 24,5%. Jednak wiek osób zależał od typu rodziny. W rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem 3/4 osób przekroczyło 50 rok życia. W rodzinach zastępczych zawodowych oraz pełniących funkcję pogotowia rodzinnego odsetek takich osób wyniósł ponad 40%, a w niezawodowych ponad 30%. Z kolei osoby do 21 roku życia pełniły tylko funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej (0,7%).

Osoby pełniące funkcję rodzinnej pieczy zastępczej najczęściej przejmowały opiekę nad jednym dzieckiem. W 2015 r. takich rodzin było 1529. Z dwojgiem przyjętych dzieci funkcjonowało 405 rodzin, z trojgiem 127, z czworgiem 39, a z pięciorgiem 22. Tylko 20 rodzin opiekowało się sześciorgiem i więcej dzieci.

Wykres 1. Struktura dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej według wieku w 2015 r.

Najliczniejszą grupę wśród wychowanków stanowiły osoby w wieku 7-13 lat – 1069 dzieci. Dużą zbiorowość tworzyły również dzieci w wieku 14-17 lat – 1012 dzieci. Dzieci w wieku 3 lat i mniej było 243, a w wieku 4-6 lat 280.

W 2015 r. 352 dzieci w wieku do 18 lat opuściło rodzinną pieczę zastępczą. Najczęstszym powodem opuszczenia pieczy przez niepełnoletniego wychowanka był powrót do rodziny naturalnej (31,8%). Drugim w kolejności powodem, który dotyczył w analizowanym okresie 27,0% wychowanków, było przekazanie dziecka do adopcji, kolejnym umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej (19,3%). W innej formie rodzinnej pieczy zastępczej umieszczono 63 dzieci. Wśród 198 wychowanków pełnoletnich, którzy w roku 2015 opuścili pieczę rodzinną 72 założyło własne gospodarstwo domowe, a 10 powróciło do rodziny naturalnej lub krewnych.

INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie: *placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcijnego*. W 2015 r. na terenie województwa małopolskiego działały tylko placówki opiekuńczo-wychowawcze. Placówka opiekuńczo-wychowawcza może być prowadzona jako placówka typu *socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, rodzinnego lub łącząca zadania w/w placówek*.

W dniu 31 grudnia 2015 r. na terenie województwa małopolskiego działało 86 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Stanowiły one 8,0% wszystkich (1078) placówek tego typu w Polsce. Więcej placówek funkcjonowało w 3 województwach: dolnośląskim, mazowieckim oraz śląskim.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim nie zmieniła się.

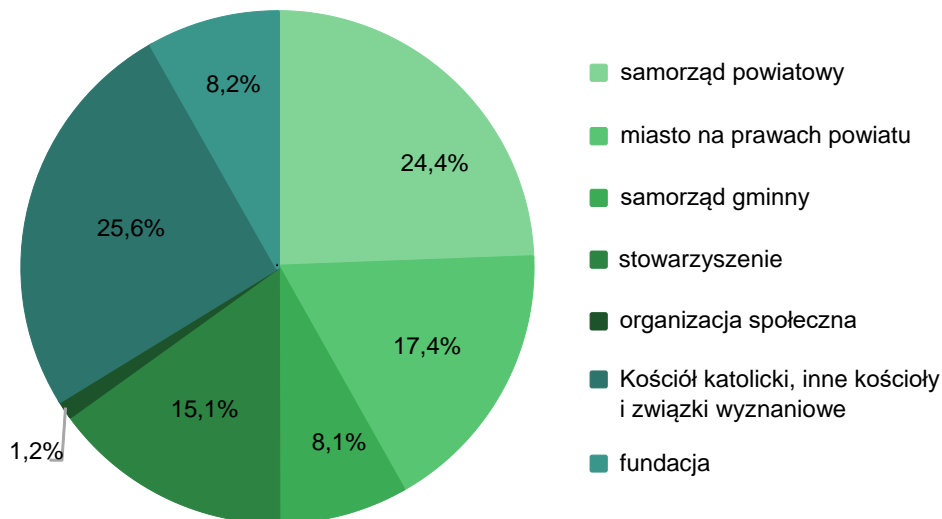
TABL. 2 PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE WEDŁUG TYPU PLACÓWKI
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Placówki	Miejsca	Wychowankowie
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	2014	86	1396	1277
	2015	86	1340	1194
Socjalizacyjne		53	935	862
Interwencyjne		5	120	85
Specjalistyczno-terapeutyczne		3	38	33
Rodzinne		23	175	159
Łączące zadania placówek ^a		2	72	55

a Placówki opiekuńczo-wychowawcze łączące zadania placówek typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego.

Najczęściej organem prowadzącym placówki opiekuńczo-wychowawcze był Kościół katolicki, inne kościoły, związki wyznaniowe (22 placówki) oraz samorząd powiatowy (21 placówek).

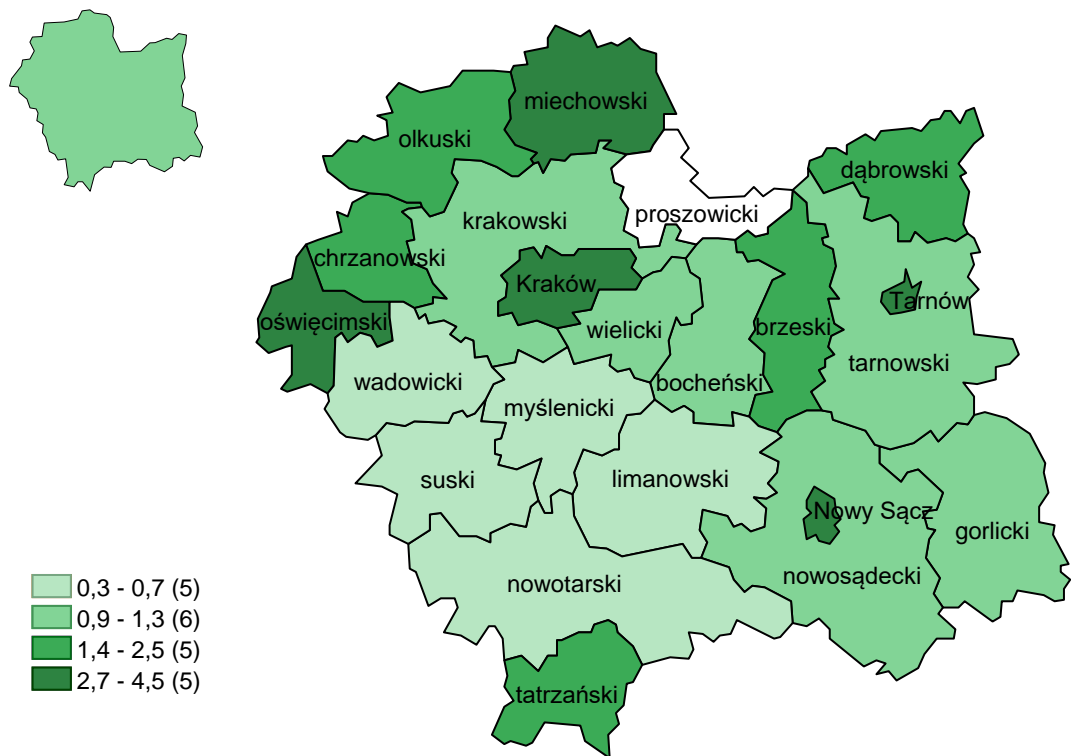
Wykres 2. Struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych według organu prowadzącego w 2015 r.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze usytuowane były głównie w największych miastach województwa małopolskiego (miastach na prawach powiatu), czyli w Krakowie i Nowym Sączu oraz w powiecie oświęcimskim. Takie rozmieszczenie placówek całodobowych daje wychowankom większe możliwości kształcenia (duży wybór placówek oświatowych) oraz zaspakajania potrzeb rozwojowych (dostęp do większej ilości kół zainteresowań, na które mogą uczęszczać podopieczni, pragnący pod okiem specjalistów rozwijać swoje zainteresowania i pogłębiać pasje). Na terenie powiatu proszowickiego nie działały placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych na 1 tys. dzieci do 18 roku życia, to wskaźnik ten był najwyższy w mieście Nowy Sącz (4,5), w powiecie miechowskim (4,0) oraz w mieście Tarnowie (3,9), a najniższy w powiecie suskim (0,3). Dla Polski wskaźnik ten wyniósł 2,5, a dla województwa małopolskiego 1,7.

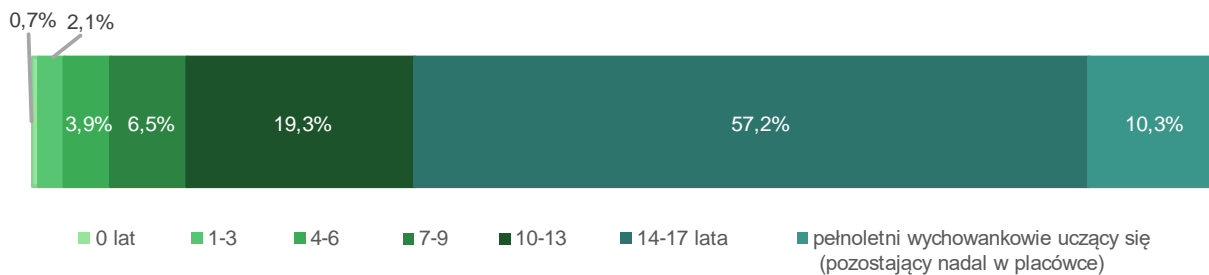
Mapa 2. Wychowankowie do 18 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 1 tys. dzieci w tym samym wieku w 2015 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.
Na terenie powiatu proszowickiego nie działały placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Z 1194 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim najliczniejszą grupą podopiecznych byli wychowankowie w wieku 14–17 lat, stanowili oni 57,2% ogółu wychowanków. Najmniejszy odsetek podopiecznych 0,7% to najmłodsza grupa wiekowa 0 lat. Osoby pełnoletnie, uczące się (pozostające nadal w placówce) stanowiły 10,3% wszystkich podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim.

Wykres 3. Struktura wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych według wieku w 2015 r.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych objęto opieką 152 osoby chorujące przewlekle i 95 osób niepełnosprawnych. Na podstawie orzeczenia sądu przyjęto 1063 podopiecznych. Spośród wszystkich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych 17,6% stanowiły pólsieroty, a 3,4% sieroty.

W ciągu całego roku 378 wychowanków do 18 roku życia opuściło z różnych powodów placówki opiekuńczo-wychowawcze. Najliczniejsza grupa to podopieczni (149 wychowanków), którzy powrócili do rodziny naturalnej. Powodem opuszczenia placówki przez 125 wychowanków było przeniesienie do innych placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Do rodzinnej pieczy zastępczej odeszło 47 wychowanków, a do rodziny adopcyjnej 13, natomiast 41 osób opuściło placówki z innych powodów (np. przeniesienie do placówek resocjalizacyjnych, ucieczka).

Wśród 146 wychowanków powyżej 18 roku życia, którzy w ciągu roku 2015 opuścili placówki opiekuńczo-wychowawcze 35 założyło własne gospodarstwo, a 91 powróciło do rodziny naturalnej.

Wolontariusze to osoby, które ochotniczo i bez wynagrodzenia niosą pomoc potrzebującym. Takich osób, w ciągu całego roku, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych było 226, w tym 204 osoby pomagały w placówkach socjalizacyjnych, 3 osoby w placówkach interwencyjnych, 8 w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych, 11 osób w placówkach rodzinnych.

Niespełna 13% placówek dostosowało się do potrzeb niepełnosprawnych wychowanków. Najczęstszym udogodnieniem były pochylnie, podjazdy i platformy – 8 placówek. Pozostałe udogodnienia to winda – 4 placówki oraz inne udogodnienia – 5 placówek. 75 placówek w województwie małopolskim nie posiadało żadnych udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie opiekuńczej, specjalistycznej, pracy podwórkowej (placówka realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne) lub w połączonych formach.

W województwie małopolskim opiekę dzienną w 2015 r. zapewniało 225 placówek prowadzonych w formie opiekuńczej, socjalizacyjnej lub w połączonych formach. Placówki te stanowiły 7,7% wszystkich (2905) placówek wsparcia dziennego w Polsce. Więcej placówek działało w 6 województwach (wielkopolskim, zachodniopomorskim, śląskim, mazowieckim, pomorskim oraz kujawsko-pomorskim). Na terenie województwa małopolskiego nie funkcjonowały placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie pracy podwórkowej.

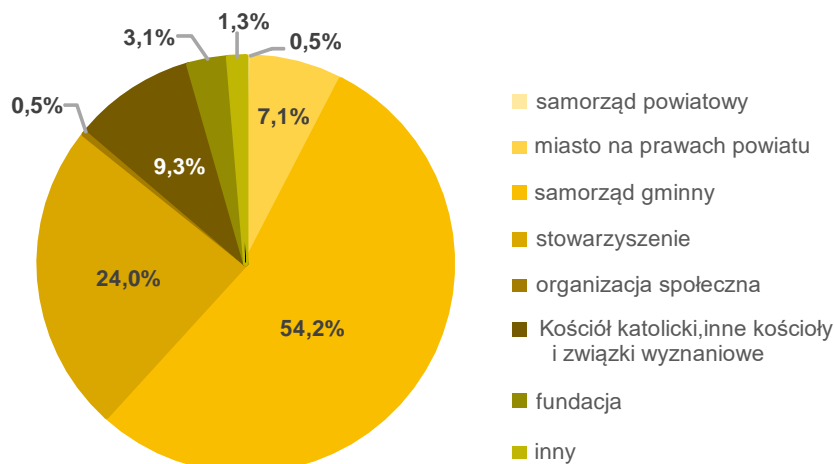
W porównaniu z rokiem poprzednim liczba placówek wsparcia dziennego w województwie małopolskim zmniejszyła się o 0,9%.

TABL. 3 PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO WEDŁUG TYPU PLACÓWKI
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Placówki	Miejsca	Korzystający
Placówki wsparcia dziennego	2014	227	7731	7501
	2015	225	7744	7372
Opiekuńcze		199	5961	5494
Specjalistyczne		20	1628	1745
W połączonych formach		6	155	133

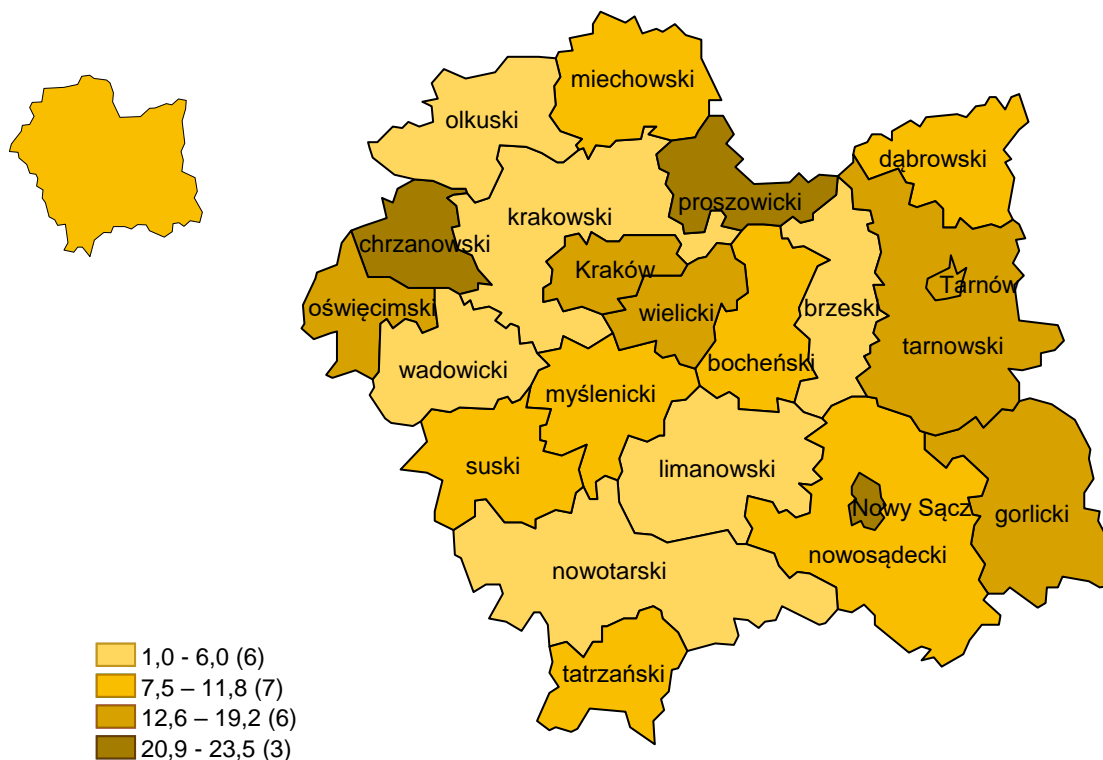
W województwie małopolskim głównym organem prowadzącym placówki wsparcia dziennego był samorząd gminny (122 placówek).

Wykres 4. Struktura placówek wsparcia dziennego według organu prowadzącego w 2015 r.

W każdym powiecie działało od 2 do 34 placówek, które świadczyły opiekę dzienną i zapewniały dziecku np. pomoc w nauce, posiłek (w miarę możliwości), organizację czasu wolnego, zajęcia socjoterapeutyczne, indywidualne programy korekcyjne. Porównując liczbę wychowanków placówek wsparcia dziennego do ogólnej liczby dzieci do 18 roku życia możemy stwierdzić, że w powiecie chrzanowskim, mieście Nowym Sączu i powiecie proszowickim wskaźnik był najwyższy (na 1 tys. dzieci do 18 roku życia przypadało odpowiednio: 23,5; 21,1; 20,9 wychowanków). Najniższy wskaźnik wystąpił w powiecie nowotarskim, limanowskim oraz krakowskim (na każde 1 tys. dzieci do 18 roku życia przypadało odpowiednio: 1,0; 1,4; 2,8 wychowanków). W skali całego województwa wskaźnik wyniósł 11,5 i był na zbliżonym poziomie do wskaźnika dla Polski, który wyniósł 11,6.

Mapa 3. Wychowankowie placówek wsparcia dziennego na 1 tys. dzieci do 18 roku życia w 2015 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.

W placówkach wsparcia dziennego objęto opieką 118 osób niepełnosprawnych, w tym 41 osób w placówkach specjalistycznych. Wolontariuszy niosących pomoc w tych placówkach było 698, w tym 80,2% w placówkach opiekuńczych.

Prawie 1/4 placówek dostosowała się do potrzeb osób niepełnosprawnych. Najczęstszym udogodnieniem były pochylnie, podjazdy i platformy – 39 placówek. Pozostałe udogodnienia to winda – 8 placówek oraz inne udogodnienia – 17 placówek. 171 placówek w województwie małopolskim nie posiadało żadnych udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

ZAKŁADY STACJONARNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Do zakładów stacjonarnych pomocy społecznej zaliczamy: *domy pomocy społecznej; rodzinne domy pomocy; placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej; środowiskowe domy samopomocy lub inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży; noclegownie; schroniska dla bezdomnych i pozostałe.*

W dniu 31 grudnia 2015 r. na terenie województwa małopolskiego działało 160 takich placówek. W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba wzrosła o 2. Stanowiły one niespełna 10% wszystkich (1655) placówek tego rodzaju w Polsce. Więcej zakładów stacjonarnych pomocy społecznej funkcjonowało tylko w województwach mazowieckim oraz śląskim.

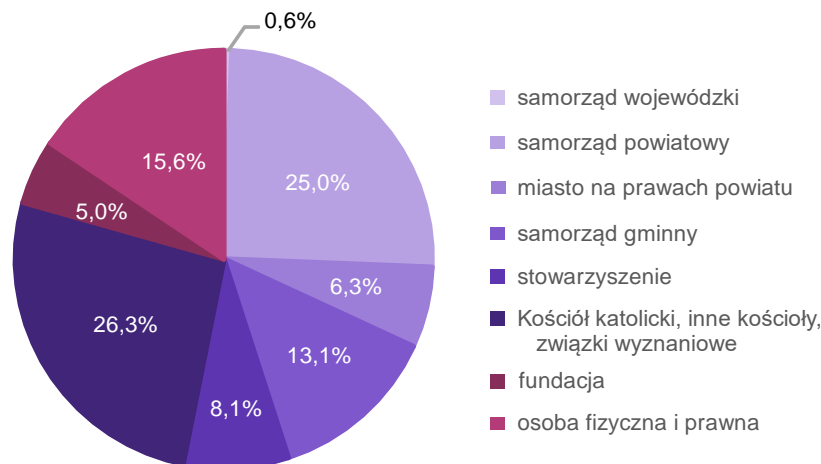
TABL. 4 ZAKŁADY STACJONARNE POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG TYPU PLACÓWKI
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Placówki	Miejsca	Mieszkańcy
Zakłady stacjonarne pomocy społecznej	2014	158	10129	9573
	2015	160	10468	9990
Domy pomocy społecznej		92	7933	7767
Rodzinne domy pomocy		2	45	41
Placówki prowadzone w ramach działalności gospodarczej lub statutowej ^a		31	1065	1002
Domy dla matek		6	223	163
Noclegownie		9	425	338
Schroniska lub domy dla bezdomnych		16	727	645
Pozostałe		4	50	34

^a Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

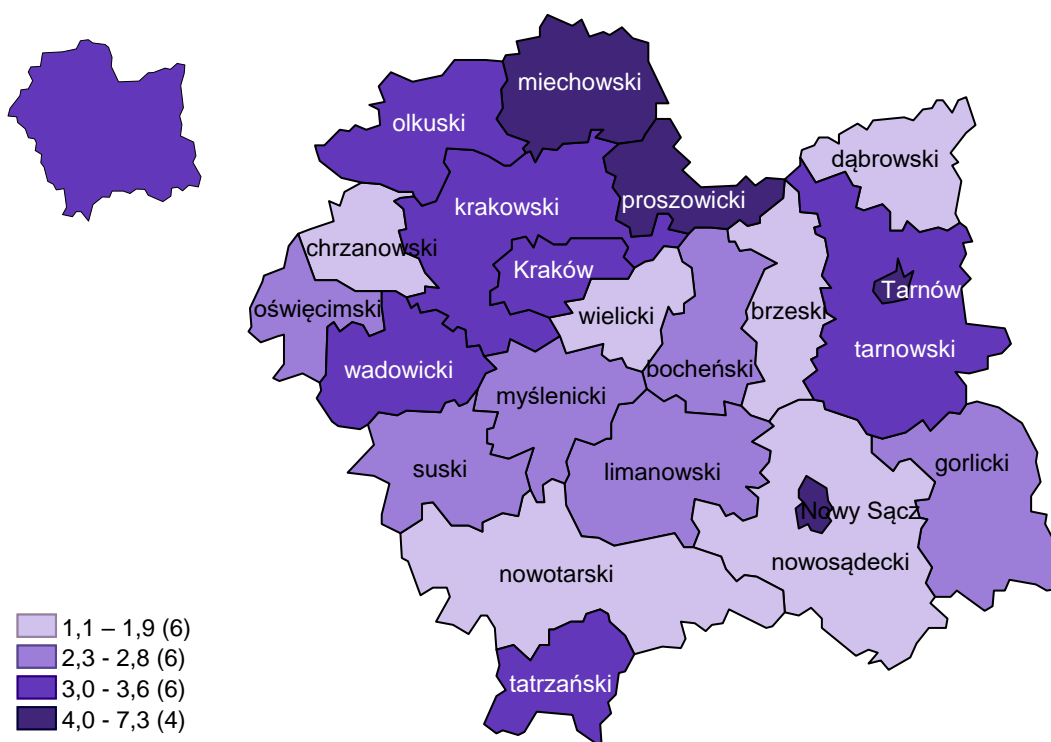
Instytucje sektora publicznego prowadziły 72 placówki, prywatnego 88. Organami prowadzącymi były: Kościół katolicki, inne kościoły i związki wyznaniowe (42 placówki), samorząd powiatowy (40 placówek), samorząd gminny (21 placówek), osoby fizyczne i prawne (25 placówek), stowarzyszenia (13 placówek). Dwóch na trzech mieszkańców przebywało w placówkach sektora publicznego, ponieważ placówki te dysponowały zdecydowanie większą ilością miejsc.

Wykres 5. Struktura zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według organu prowadzącego w 2015 r.

Najwięcej mieszkańców przebywało w placówkach zlokalizowanych na terenie miasta Krakowa, powiatu krakowskiego oraz tarnowskiego, a najmniej powiatu brzeskiego oraz dąbrowskiego. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej na 1 tys. ludności, to wskaźnik ten był najwyższy w powiecie miechowskim (7,3) oraz miastach Nowy Sącz (5,3) i Tarnów (4,9), a najniższy w powiecie brzeskim i nowotarskim (odpowiednio 1,1 oraz 1,3). Dla województwa małopolskiego wskaźnik osiągnął wartość 3,0 i był wyższy od wartości dla Polski 2,8.

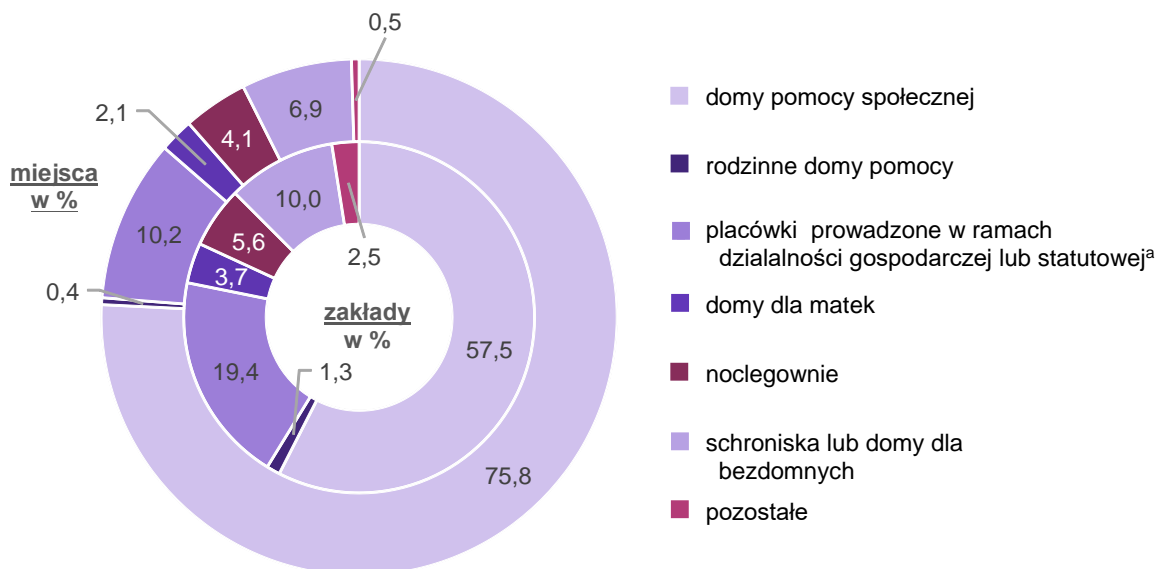
Mapa 4. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej na 1 tys. ludności w 2015 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.

Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2015 r. dysponowały 10468 miejscami (wzrost o 3,3% w porównaniu z rokiem 2014). Największą ilość miejsc, tj. 7933 posiadały domy pomocy społecznej. Zdecydowanie mniej miejsc (1065) posiadały placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, schroniska lub domy dla bezdomnych – 727 oraz noclegownie – 425.

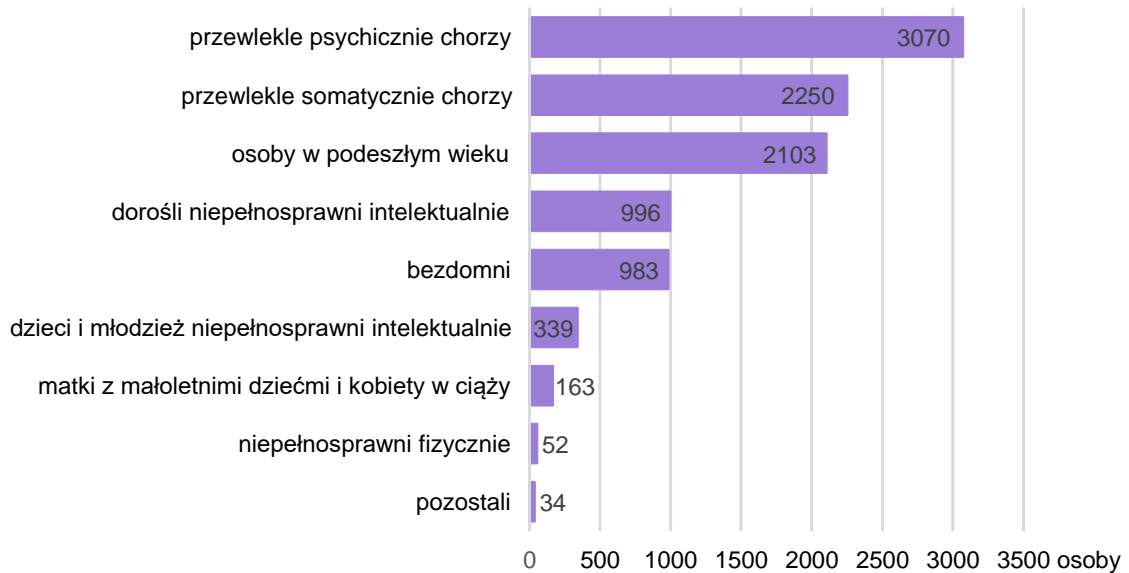
Wykres 6. Struktura zakładów i miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej według typu placówki w 2015 r.

^a Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

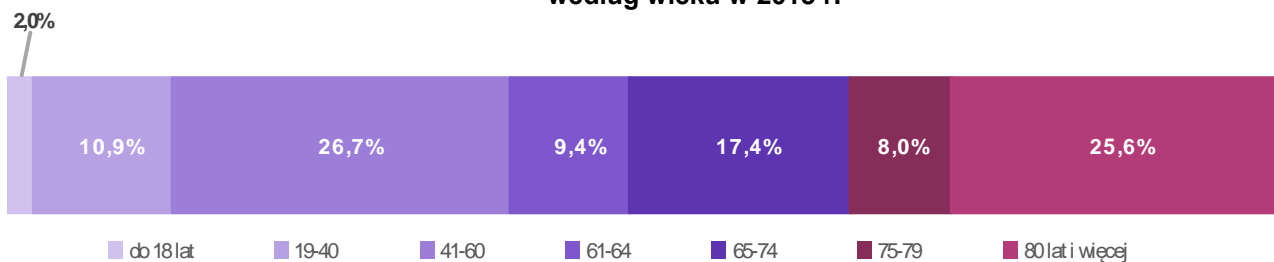
W ciągu całego roku opiekę w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej otrzymały 14003 osoby, a w dniu 31 XII przebywało w nich 9990 osób, w tym 5012 kobiet. Podobnie jak w roku poprzednim, najwięcej mieszkańców (30,7% wszystkich mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej) przebywało w placówkach dla osób przewlekle psychicznie chorych, ponad 20% osób przebywało w placówkach dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz dla osób w podeszłym wieku.

Wykres 7. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według przeznaczenia placówki w 2015 r.

Mieszkańcami zakładów stacjonarnych pomocy społecznej były przede wszystkim osoby starsze, choć nie tylko. 6027 osób skończyło 60 rok życia, 2669 było w wieku 41-60 lat. Najmniej liczną grupę – 203 osoby – stanowili mieszkańcy w wieku do 18 lat.

Wykres 8. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku w 2015 r.

Prawie 87% placówek dostosowało swoje budynki do potrzeb swoich mieszkańców, którymi przeważnie były osoby z różnego rodzaju schorzeniami. Najczęstszym udogodnieniem były windy, posiadało je 109 placówek, w drugiej kolejności pochylnie, podjazdy i platformy – 103 zakłady. Rzadziej stosowane były drzwi automatycznie otwierane, czy udogodnienia dla osób niewidomych. Tylko 21 placówek w województwie małopolskim nie posiadało żadnych udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

Dla 6486 osób pracujących stacjonarne zakłady pomocy społecznej były głównym miejscem pracy. Pracowały w nich 843 pielęgniarki, 168 fizjoterapeutów oraz 33 lekarzy. Bezinteresowną pomocą w opiece nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi służyło 489 wolontariuszy.